

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

02.03.2022. Nr. 1-8/2

Latvijas Republikas Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija aizsardzibas.komisija@saeima.lv

Par Imigrācijas likumu (Nr. 1176/Lp13)

Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijai izskatīšanai ir nodots likumprojekts “Imigrācijas likums” (Nr.1176/Lp13) (turpmāk tekstā – Likumprojekts), kuram līdz 2022.gada 28.februārim tika noteikts termiņš priekšlikumu iesniegšanai uz 2.lasījumu.

Tiesībsargs nosūta atbildīgajai komisijai izvērtēšanai apsvērumus un priekšlikumus likumprojektā “Imigrācijas likums”.

Likumprojekta 1.panta pirmās daļas 6.punktā noteikts termins “ģimenes loceklis”, kur paskaidrojumos norādīts, ka ar to saprot laulāto, pašas personas un viņa laulātā nepilngadīgos (arī aizbildnībā esošos) bērnus un aizgādībā esošās personas. Ar terminu “ģimene” saprot ne tikai laulātos, bet arī viņu bērnus, kamēr tie vēl atrodas nedalītā saimniecībā. Šāds skaidrojums Civillikumā apzīmē terminu “ģimenes loceklis” šaurākā nozīmē. Plašākā nozīmē termins “ģimene” aptvers arī partnerus, ar kuriem personām ir citā valstī reģistrētas partnerattiecības, kas ir pielīdzināmas laulībai. Šādas personas nav ietvertas likumprojektā minētajā “ģimenes” definīcijā, tādēļ tiesībsargs piedāvā ietvert definīcijā arī personas, kurām citā valstī reģistrētas partnerattiecības.

Likumprojektā ir ietverta jauna V sadaļa “Ārzemnieku integrācija”, kurā minēta agrīnās integrācijas programma un personu loks, kam tā būs jāapgūst obligāti. Likumprojekta 3.panta trešā daļa paredz, ka ārzemnieku agrīnās integrācijas pasākumus koordinēs Kultūras ministrija. Tiesībsargs vēlas vērst Saeimas uzmanību uz to, ka likumprojektā būtu precīzi jānorāda ministrija vai iestāde, kas nevis koordinēs, bet būs atbildīga par integrācijas politikas veidošanu, vadīšanu un kontroli.

Likumprojekta 22.panta devītajā daļā noteikts: ja tiesai objektīvai lietas apstākļu noskaidrošanai nepieciešams pārbaudīt valsts noslēpumu saturošu vai ierobežotas pieejamības informāciju, tad ar šādu informāciju iepazīstas un to novērtē tikai tiesa. Nolēmumā tiesa norāda, ka attiecīgā informācija ir izvērtēta. Tiesībsarga ieskatā ierobežojums ļaut iepazīties *tikai tiesai* ar ierobežotas pieejamības informāciju vai valsts noslēpumu saturošu informāciju varētu nesamērīgi ierobežot indivīdam garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu. Indivīdam būtu jānodrošina tiesības uz efektīvu aizskarto tiesību

aizsardzību, iespēju robežās nodrošinot viņa aizstāvim, kuram ir pielaide šāda veida informācijai, ar to iepazīties, vienlaikus paredzot, ka šī informācija netiks izpausta aizstāvamajam.

Likumprojektā tāpat ir ietverta jauna V nodaļa “Ārzemnieku integrācija”, kuras 47.panta pirmajā daļā noteikts, ka “ārzemniekam, kura paredzamais uzturēšanās termiņš Latvijas Republikā ir vismaz trīs gadi nepārtraukti, ir pienākums apgūt šā panta otrajā daļā noteikto agrīnās integrācijas programmu.” Tiesībsargs atzinīgi vērtē minēto jaunievedumu, kas ievieš valstī pastāvīgi funkcionējošu mehānismu ārzemnieku integrēšanai, tomēr vēlētos, lai likumprojekta sagatavošanas materiāli plašāk atspoguļotu valsts izvirzītos integrācijas mērķus, termiņus un to realizāciju. Nosakot agrīnās integrācijas pasākumus, atbildīgajai iestādei būtu svarīgi ņemt vērā arī tādus aspektus kā integrācijas pieejamība mazaizsargāto personu grupām un integrācijas programmas apguves motivējošos pasākumus.

Tiesībsarga ieskatā likumprojekta VII vai VIII nodaļā būtu nepieciešams atrunāt arī kārtību un atbildīgās iestādes, kuras turpinās identitātes noskaidrošanu personām, kuras nevar izraidīt, jo nav iespējams noskaidrot viņu izcelsmes valsti un identitāti, un termiņus, cik ilgi valsts turpina procesu šādu ārzemnieku identificēšanai.

Tāpat tiesībsargs vēlētos vērst deputātu uzmanību uz nepieciešamību pilnveidot sistēmiski likumprojekta 72. un 93.pantu, lai precizētu, kura institūcija ir vadošā nepilngadīgo ārzemnieku bez pavadības identitātes noskaidrošanai, un precizēt brīdi, kad uzsāk nepilngadīgā ārzemnieka bez pavadības ģimenes vai citu radnieku meklēšanu. Tiesībsarga ieskatā būtu papildināms likumprojekta 72.pants, pirmkārt, atrunājot redakcijā, ka nepilngadīgos bez pavadības līdz 14 gadu vecumam neaiztur, bet to nepilngadīgo ārzemnieku bez pavadības, kas ir vecumā no 14 līdz 18 gadiem, aizturēšana ir iespējama kā galējais līdzeklis, un aizturēšanas lēmuma pieņemšanā tiek ņemtas vērā bērna intereses un tiesības augt ģimeniskā vidē. Likumprojekta 93.panta ceturtnās daļas regulējumu, t.i., pienākumu sākt nekavējošu nepilngadīgā bez pavadības ģimenes meklēšanu, būtu jāpārcelst uz 72.pantu, kas regulē valsts atbildīgo iestāžu nekavējošu rīcību pēc nepilngadīgā bez pavadības konstatēšanas valsts teritorijā.

Likumprojekta 86.pants paredz, ka augstākas iestādes lēmumu par izbraukšanas rīkojumu vai lēmumu par piespiedu izraidīšanu un tajos ietverto lēmumu par iekļaušanu sarakstā un par ieceļošanas aizliegumu Šengenas teritorijā var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā septiņu dienu laikā no tā spēkā stāšanās dienas. Pieteikuma iesniegšana tiesā neaptur minēto lēmumu darbību, bet Administratīvās rajona tiesas nolēmums ir galīgs un nav pārsūdzams. Tiesībsargs uzsver, ka tiesību uz taisnīgu tiesu būtiska sastāvdaļa ir tiesības uz tiesas nolēmuma kontroli, proti, tiesības pārsūdzēt nolēmumu augstākā tiesu instancē, tāpēc valstij ir jānodrošina tāda tiesību sistēma un lietu pārsūdzēšanas kārtība, lai personas varētu efektīvi aizsargāt savas tiesības un likumiskās intereses.¹ Vienlaikus gan Eiropas Cilvēktiesību tiesa, gan Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu neparedz ikvienas lietas pārsūdzību un izskatīšanu augstākā instancē. Likumdevējs, ievērojot savas rīcības brīvības robežas, kas izriet no Latvijas tiesību sistēmas un valstij saistošiem starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem var noteikt to lietu kategorijas, kurās tiesas nolēmumi nav pārsūdzami.² Tomēr, lai gan apstāklis, ka kādu nolēmumu nav

¹ Sk. Satversmes tiesas 2003.gada 27.jūnija sprieduma lietā Nr.2003-04-01 2.punktu un Satversmes tiesas 2014.gada 9.janvāra sprieduma lietā Nr.2013-08-01 13.punktu.

² Sk. Satversmes tiesas 2013.gada 21.oktobra sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 10.punktu, 2015.gada 12.marta sprieduma lietā Nr.2014-23-01 10.punktu, 2018.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.2017-16-01 11.1.punktu, 2018.gada 14.jūnija sprieduma lietā Nr.2017-23-01 12.punktu.

iespējams pārsūdzēt augstākas instances tiesā, pats par sevi nav pretrunā tiesībām uz taisnīgu tiesu, tomēr, tiecoties uz augstāku cilvēktiesību aizsardzības standartu, tiesībsargs aicina rūpīgi izvērtēt nepieciešamību samazināt pārsūdzības iespējas šādu kategoriju lietās. Īpaši nozīmīgi tas ir tādēļ, ka pieteikuma iesniegšana tiesā neaptur lēmuma darbību. Savukārt, skatot lietas par piespiedu izraidīšanu Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka gadījumos, kad izraidīšanas lietās tiek vērtēts jautājums par iespējamo Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 2. un 3.panta pārkāpumiem dalībvalstīm ir jānodrošina ne tikai tas, ka minētais jautājums tiek atbilstoši izvērtēts, bet arī tas, ka šādas sūdzības iesniegšanai ir apturošs efekts.³ Sevišķi nozīmīgi tas ir gadījumos, ja minētā persona pirms tam nav lūgusi starptautisko aizsardzību.

Papildus likumprojekta 26.panta 26.punkts paredz, ka bēgļa statusa ieguvējiem Latvijā tiek piešķirta termiņuzturēšanās atļauja. Iepriekš bēgļa statusa saņēmējiem tika izsniegta pastāvīgā uzturēšanās atļauja. Šādas izmaiņas nav prettiesiskas, tomēr ir ļoti svarīgi nodrošināt, ka nesamazinās to tiesību un iespēju apjoms, kas bēgļiem bija līdz šim. Attiecīgi Saeimai būtu nepieciešams paralēli skatīt jautājumu par izmaiņām citos saistītajos likumos. Jautājums par nevienlīdzīgās attieksmes novēršanu attiecībā uz valsts pabalstiem jau tiek izskatīts Saeimā, veicot grozījumus Valsts sociālo pabalstu likumā, tomēr papildus būtu jāvērtē šo grozījumu ietekme arī uz to sociālo atbalstu, ko sniedz pašvaldības, kā arī citām jomām, piemēram, pilsonības iegūšanu.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

³ Sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011.gada 21.janvāra spriedumu lietā M.S.S pret Beļģiju un Grieķiju (pieejams: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103050>).